

?laç Kullanmaya ili?kin Sa?I?k ?nanç Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). ?laç Kullanmaya ili?kin Sa?I?k ?nanç Ölçe?i. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=23188>

Özet

İlaç Kullanmaya İlişkin Sağlık Nanç Ölçeği, bireylerin özellikle bilinçsiz ve reçetesiz ilaç kullanımlarına dair **Sağlık Nanç Modeli** (S?M) çerçevesindeki algılarını ve motivasyonlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 35 maddelik bir ölçektir. Ölçek, 6 farklı alt boyuttan oluşmakta olup, temel olarak bireyin hastalığına ve ilaç kullanımına dair duyarlılık, ciddiyet, yarar, engel algılarını, sağlık motivasyonunu ve **öz-etkililik** düzeyini ölçmektedir. Ölçeğin uyarılma çabaları, kadınların bilinçsiz ilaç kullanımlarını azaltmaya yönelik eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek üzere geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

İlaç kullanımı, Sağlık Nanç Modeli, sağlık algısı, öz-etkililik, uyarılma, bilinçsiz ilaç kullanımı, reçetesiz ilaç

Yazarlar

Zeynep Çiçek

Amaç

Bu ölçeğin temel amacı, bireylerin (özellikle kadınların) ilaç kullanma davranışlarına yönelik sağlık inançlarını ve algılarını sistematik bir şekilde ölçmektir. Ölçek, **Sağlık Nanç Modeli**'nin temel bileşenlerini kullanarak, bireyin ilaç kullanımından kaynaklanabilecek riskleri nasıl algıladığını ve koruyucu sağlık davranışlarına ne ölçüde motive olduğunu belirlemeyi hedefler.

Ölçek, Zeynep Çiçek tarafından yürütülen doktora tez çalışması kapsamında, Sağlık Nanç Modeli doğrultusunda verilen eğitimin kadınların bilinçsiz ve reçetesiz ilaç kullanımı üzerindeki etkisini değerlendirmede bir araç olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda, ölçek hem tanılayıcı hem de müdahale sonrası değişimleri ölçmeye yönelik bir amaca hizmet etmektedir.

Yapı

İlaç Kullanmaya İlişkin Sağlık Nanç Ölçeği, teorik temellerini **Sağlık Nanç Modeli**'nden almaktadır ve toplam 35 maddeden oluşan 6 alt boyuta sahiptir. Bu alt boyutlar, bireyin sağlık davranışlarını etkileyen temel bilişsel ve motivasyonel faktörleri temsil eder:

Duyarlılık Algısı (6 Madde): Bireyin, reçetesiz ilaç kullanmaktan zarar görme ihtimalinin yüksek olduğu inancını ölçer.

Önemseme/Ciddiyet Algısı (6 Madde): İlaç alerjisi veya zehirlenme gibi olası sonuçların

ciddiyetine dair duyulan kaygı ve korkuyu değerlendirir.

Sağlık Motivasyonu (6 Madde): Bireyin genel sağlık problemlerini erken teşhis ettirme ve sağlığını koruma yönündeki isteklilik düzeyini yansıtır.

Yarar Algısı (4 Madde): Reçeteli ve bilinçli ilaç kullanımındaki kişisel faydalarla yönelik inanç ölçer.

Engel Algısı (6 Madde): Reçete ile ilaç alma süreçlerinin veya prosedürlerinin zorluklarına dair algılanan engelleri değerlendirir.

Öz-Etkililik (7 Madde): Bireyin ilaçları önerilen zaman aralıklarında ve doğru şekilde kullanabilme yeteneğine olan inanç (**self-efficacy**) ölçer.

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliliği, uyarılma çalışmalarıyla **Doğrulayıcı Faktör Analizi** (DFA) kullanılarak incelenmiştir. DFA, ölçeğin teorik olarak belirlenen 6 alt boyutlu yapıya, çalışmalarıyla yapıldığı örnekleme de istatistiksel olarak uygunluğu ve geçerliliğini doğrulamayı amaçlamıştır. Bu analiz, ölçeğin Sağlık Nanç Modeli'ne dayalı faktör yapıya koruduğunu göstermektedir.

Yapılan geçerlik çalışmaları, İlaç Kullanmaya İlişkin Sağlık Nanç Ölçeği'nin, ölçmek istediği psikolojik yapıları (S/M bileşenlerini) başarıyla bir şekilde temsil ettiğini ve adaptasyon sürecinin başarıyla olduğunu ortaya koymaktadır.

Güvenirlilik

Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği, madde-toplam puan korelasyonları ve **Cronbach's alpha** katsayısı ile değerlendirilmiştir. Literatürde kabul gören standartlara göre, ölçeklerin iç tutarlılığına onaylanmasında için madde-toplam puan korelasyonlarının 0.20'nin üzerinde veya anlamlı olması gerekmektedir. Ayrıca, **Cronbach's alpha** değerinin ise genellikle 0.50'den büyük olması beklenmektedir.

Bu çalışmada elde edilen güvenirlik değerleri, ölçeğin alt boyutlarına kabul edilebilir düzeyde bir iç tutarlılığa sahip olduğunu ve farklı maddelerin aynı yapıya ölçme konusunda tutarlı olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, ölçeğin psikometrik açıdan güvenilir bir araç olduğunu desteklemektedir.

Faktör Analizi

İlaç Kullanmaya İlişkin Sağlık Nanç Ölçeği'nin yapısal geçerliliğini test etmek amacıyla **Doğrulayıcı Faktör Analizi** (DFA) uygulanmıştır. DFA, 35 maddelik ölçeğin 6 faktörlü orijinal yapıya (Duyarlılık Algısı, Önemseme/Ciddiyet Algısı, Sağlık Motivasyonu, Yarar Algısı, Engel Algısı ve Öz-Etkililik) ampirik verilerle ne ölçüde uyum sağladığını incelemiştir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri, ölçeğin alt alt boyuttan oluşan yapısal teorik modellerde yüksek düzeyde örtüşmesini ve bu yapının Türk kültürüne uyarlanması geçerli olduğunu kanıtlamıştır. Bu, ölçeğin Sağlık İnanç Modeli bileşenlerini başarıyla ve tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Ölçek Bilgileri

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: 35 maddelik, 6 alt boyutlu öz bildirim ölçeği.

Language Available: Türkçe

Population Group: Kadınlar

Age Group: Yetişkin

Population Details: Sağlık inanc modelini doğrultusunda verilen eğitimin kadınların bilinçsiz ve reçetesiz ilaç kullanımı üzerine etkisini inceleyen bir doktora tezi kapsamında kullanılmıştır.

Test Methodology: **5'li Likert** tipi derecelendirme (1= kesinlikle katılmıyorum - 5= kesinlikle katılıyorum).

Anahtar Kelimeler

Sağlık İnanç Modeli, ilaç kullanımı, **Cronbach's alpha**, **Doğrulayıcı Faktör Analizi**, **Öz-Etkililik**, Duyarlılık Algısı, Engel Algısı

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilinmiyor

Affiliation Email addresses: Bilinmiyor

Correspondence Address: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum (Tez çalışması yapıldığı kurum).

İzinler, Ücret ve Test Yolu

Ölçek, Zeynep Çiçek tarafından 2012 yılında tamamlanan doktora tezi kapsamında kullanılmış ve uyarlanmıştır. Kullanım izinleri için sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Test Yılı: 2012

The original PDF can be downloaded here: [ilac-kullanmaya-iliskin-saglik-inanc-olcegi-toad.pdf](#)

Kaynaklar

Çiçek, Z. (2012). *Sağlık inanç modeli doğrultusunda verilen eğitimin kadınların bilinçsiz ve reçetesiz ilaç kullanımı üzerine etkisi* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum. Tez tam metnine YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden ulaşılabilir: tez.yok.gov.tr

İlaç Kullanmaya İlişkin Sağlık İnanç Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

6 alt boyut ve 35 madde

Duyarlılık Algısı (6m): Reçetesiz ilaç kullanmaktan zarar görme ihtimalim çok yüksek

Önemseme/Ciddiyet Algısı (6m): İlaç alerjisi (zehirlenme) beni korkutur

Sağlık Motivasyonu (6m): Sağlık problemlerimi erkenden teşhis ettirmek isterim.

Yarar Algısı (4m): Reçeteli ilaç kullanmak benim yararlıdır

Engel Algısı (6m): Reçete ile ilaç almak prosedürlerden dolayı benim için çok zor.

Öz-Etkililik (7m): İlaçlarımı önerilen zaman aralıklarında kullanabilirim.